

В ПУСТИНЯТА В ТЪРСЕНЕ НА ДРУГИЯ

Йорданската долина е гърло, издълбано в пустинята; дефиле, затънало близо 300 метра под Средиземноморското равнище, за да се влее в смрадливите води на Мъртво море. Най-ниското място на планетата е едно от най-наситените с история¹...

Тази земя, измъчвана от ерозията и изсушена от небесния огън, е несъмнено всичкото, което е останало от плодородната Содомска долина²: разпокъсани планини, зловещи ями и прокълнати скали. Дори йерихонският оазис с тъмнозеленото на своите палмови гори не успява да наруши суровостта на тази пустош³.

Единствено няколко пътници внасят нотка на живот сред тази пустиня, когато прекосяват брѳда на Бетабара⁴, задължителен преход по пътя на керваните. Според традицията тук древните израилтяни са прекосили Йордан по сухо, за да влязат в обещаната земя под ръководството на Исус Навин⁵. Тук пророк Илия си е проправил път сред буйните води, удряйки водата с дрехата си, малко преди да се възнесе в огнена колесница⁶.

Изкачвайки малко слабо то течение, посетителите стигат до целта на пътуването си: разстлана като покривка спяща вода, опъната спокойно между широката пясъчна ивица, и стръмната стена, която служи за стража на Моавските планини. Истински естествен аудиоториум от папур, букети тръстика, олеандър и увивен рѳжков, сред който се настаняват новопристигналите.

Склонът към реката те кара да забравиш предизвиканата от пустинята самота. Сухият дол затваря хоризонта. Пейзажът е разделен на два плана: земята и небето. И по средата – водата, бистра, синя, блестяща.

Такова е мястото, избрано от този, когото тълпата идва да види. Тук е неговият дом, неговият форум и неговото светилище. В самотата, това голямо училище на великите мъже, се е потопил неговият непоколебим и суров дух, който ангелът сравнява с този на Илия⁷. Тези пътници са дошли, за да слушат Йоан Кръстител⁸...

Селяни от далечни планински села, рибари от Галилея, занаятчиите от Юдея и търговци от Йерусалим, те пристигат на малки групи в края на едно мъчително пътуване. От няколко месеца посланието на предвестника разтърсва целия Израил. Бог е пазил мълчание в продължение на няколко века⁹, за да заговори сега чрез устата на един пророк; и те желаят да го чуят...

Пристигащите се събират в различни групи. На респектиращо разстояние и доминиращи над другите се открояват няколко личности от политическата аристокрация. Елегантни, високомерни и омразни на всички поради управленческите си функции и голямо богатство, те са дошли, за да се развлекат и същевременно да оценят опасността. Това са садукееите¹⁰, доносниците на Синедриона¹¹, съучастниците на Ирод¹² и шпионите на Пилат. За тях Йоан може да се окаже политически агитатор.

Встрани от тълпата стоят фарисеите¹³. Ако садукееите представят богатството и властта, фарисеите възплъщават знанието и влиянието. Книжници, образовани равини, доктори, учители, адвокати, теолози, съдии и манипулатори на общественото мнение, те са тези, които държат познанието. Тяхното арогантно самодоволство представлява най-непокорната и враждебна сила спрямо проповедта на Йоан Кръстител. На какво може да ги поучава този невеж бедняк? Сигурни в себе си, скрити в своята впечатляваща култура и вдъхващи религиозно уважение, те са обезпокоени как да запазят влиянието си сред общественото мнение. Дошли са, за да наблюдават смущаващите изяви на новия проповедник, да запазят ортодоксалността и да защитят традицията. За тях Йоан изглежда като опасен фанатик.

Навсякъде виждаме да проблясват оръжията на войниците¹⁴. Някои са на служба и патрулират в сектора, за да предотвратят евентуални смутове, а други са дошли по собствена инициатива. Твърде далеч от своето местоживеене, те запълват, както могат, празнотата на почивката. Търсят да забравят пролятата кръв, да заглушат гласа, който тормози съвестта им, дори може би се опитват да избягат от адския кръг на узаконеното насилие, в което са въвлечени. Търсят

по-добро основание за живот. Парите вече не изглеждат за тях достатъчна мотивация, за да продължават да се бият.

Избягвайки войниците, множество зелоти¹⁵ се крият сред тълпата. Можем да ги разпознаем по сянката на бунта, който помрачава погледа им, и по мечовете, загатнати под наметалата им. Те се борят за независимостта на страната срещу римското господство. За да защитят своята кауза, колкото идеалистична, толкова и зловеща, те са готови на всичко: на партизанска война, да дадат живота си или да го загубят. Правителството ги нарича терористи. Народът се плаши, възхищава им се и ги пази. Те възплащават неговото национално съзнание срещу военната окупация, но бъркат религията с гласа на расата. Дошли са до Йордан, водени от жажда за свобода и справедливост. Дошли са, защото Йоан също като тях отхвърля злоупотребите на могъщите, корупцията на двора и съучастничеството на духовенството, а също и защото се надяват на Месия, Който ще освободи народа Си и най-сетне ще го спаси от всичките му страдания¹⁶.

Близко до водата, в една малка група, от която другите странят, без да крият презрението си, разговарят бирниците¹⁷: тези мъже са митничари, касиери, събирачи на данъци, финансови чиновници. Сътрудници и печеливши от римската окупация, бирниците представляват бюрокрацията и държавната хазна: палачите и лешоядите на имперското робство.

Те са придружени от няколко жени с провокираща красота и суетен смях, покрити с искрящи бижута и оставящи зад себе си натрапчив мирис на парфюм. Презирани от едни, експлоатирани и желани от други, те споделят с бирниците солидарността на отхвърлените: малко пари за малко компания¹⁸. Намирайки се сред обществото на крадците и това на буржоазията, всички са дошли при Йордан, защото самотата им тежи, защото животът им не ги удовлетворява и мечтаят за различно съществуване, в което ще има уважение и разбиране и за тях.

От време на време забелязваме в тълпата бялата дреха на някой религиозен есей. Сериозни, мълчаливи, затворени в себе си като от друг свят, със своя мистичен аскетизъм те афишират фаталистичното усърдие, която ги е накарало да изоставят всяка дейност с изключение на прозелитизма. В сянката на техните манастири¹⁹, извън нуждите на другите и далеч проблемите на времето, те представляват друга форма на борческо сектантство.

Останалата част от аудиторията е съставена от хора от народа: селяни, работници, жени с техните деца. Цял рояк от множество бедняци, просяци, болни. Хора от обществото, особено младежи. Всеки, нагърбил товара на своята история, влачещ семейни проблеми и лични конфликти, любов и омраза, рани и илюзии, страсти и страхове, измами и надежди...

Сред това множество от любопитни, безразлични, неспокойни или примирени хора, които с нищо съществено не се открояват, стоят може би със същите очаквания двама рибари, наречени Йоан и Андрей, една жена със съмнителна професия, позната под името Мария, млад доктор по право, загрижен за своето бъдеще, banker с объркана кариера, един осъден болен, считан за обладан от демони, и някои други млади хора, пълни с живот и в търсене на идеал...

В дълбочината на погледа им виждаме същата неудовлетвореност и борби. Всички биха желали да преодолеят своята посредственост, да избягат от безизходиците, от сивотата на рутината, която носят, без да знаят защо. Дошли са дотук в търсене на надежда, защото предчувстват, че да живееш, може да бъде нещо по-добро от това да работиш или да бъдеш безработен, от това да страдаш или да се забавляваш. Затова са дошли на брега на Йордан, за да чуят Божието Слово, открито от Неговия пророк...

В момента, когато Кръстителят се появява върху скалите, дълбока тишина завладява аудиторията. Блясъкът, който осветява лицето му, е като на Божи пратеник. Единствен син на уважаван свещеник, той се е отказал от сигурността на храма, за да бъде послушен на трудното си призвание. Словото, което Духът му открива в пустинята, той прокламира на тълпата с цялата енергичност на своята младост.

В силата на неговия глас звучи неподчиненото съзнание на човек, който не се плаши от нищо и от никого, както и неустоймото красноречие на един, който оповестява истината, който бичува най-общите пороци на простолюдието или осъжда най-тайните престъпления на могъщите²⁰. Вестта му е проста и директна: „Бог идва при нас! Царството на Месия наближава! Нека се подготвим да Го посрещнем!“.

Йоан има твърда, но чувствителна душа; страданието и несправедливостта, които открива в живота на своите слушатели, събуждат у него едновременно и възмущение, и състрадание. Затова някои

приемат думите му като хули и закани, докато други откриват в тях утеха и окуражение. За едни проповедта му има горчивия песимизъм на птица, носеща нещастие. За други Кръстителят е проповедник на надеждата²¹.

Цитирайки пророк Исая²², Йоан сравнява слушателите си със заобикалящата ги пустиня: бедна почва, която трябва да се облагороди, за да се превърне в плодно поле и в гостоприемен път за „Този, Който идва“.

„В действителност Господ приближава, както селянина, който ще почисти хармана си, ще събере житото и ще изгори сламата²³. Идва като цар, който посещава своите поданици. Трябва да се подготви пътят за Господа и да се почистят пътеките Му²⁴.“

Вестта му безпрепятствено навлиза в съзнанието на слушателите, успявайки да смути безразличието на едни, да разсее фанатизма на други и да събуди у трети още по-голямо духовно безпокойство. И те се питат: „Какво ще намери Месия в нас, когато дойде: слама или зърно; каменист терен или отворен път?“

На крепителите на установената власт, които са затворени за всякаква реформа, той казва:

„Рожби ехиднини, не вярвайте, че вашите религиозни функции могат да ви запазят от небесното недоволство. Бравата е готова да удари корените на дървото. Всяко дърво, което не дава добри плодове, ще бъде съборено, колкото и голямо да е!²⁵“

Непреклонният глас на пророка се смекчава пред огорчените същества и отеква сред камъните като освобождаващ вик. Тези, които честните хора презират, съзнават своята недостатъчност и са първите, които отговарят на апелите му.

„Какво трябва да направим?“ – го питат бирниците²⁶.

„Откажете се от алчността. Не изисквайте нищо повече от това, което ви е определено. Открийте солидарността.“

„Какво да направим ние?“ – питат войниците²⁷, които знаят до каква степен е корумпирана властта.

„Откажете се от насилието. Не използвайте силата. Живейте в братство.“

„Какво трябва да направим?“ – продължава да пита тълпата²⁸.

„Откажете се от егоизма. Споделяйте с тези, които нямат нищо. Практикувайте щедрост.“

Мощният глас продължава да вибрира във въздуха.

„Покайте се²⁹, сменете посоката! Престанете да се лутате в пустинята и следвайте Спасителя към обещаната земя³⁰! Тъй като всички сме омърсени от злото, трябва да се очистим³¹. Кръщението символизира очистването, смъртта за миналото и влизането в нов живот³². Ако желаете да изразите желанието си да сключите завет с Бога, влезте във водата.“

Йоан спира да говори. В тишина той слиза до средата на реката. Някои чувстват у себе си пробуждането на нов пламък. Нещо дълбоко у тях започва гори, като че животът и надеждата желаят да се преродят.

След момент на мълчание един войник полага оръжието си на земята и влиза в Йордан. После бирник тръгва след него, две жени вървят по стъпките му; няколко младежи решително се приближават до брега, но нещо ги възпира.

Пред тях млад Мъж, Чието идване не са забелязали, сваля туниката Си. Ако съдим по мускулатурата, раменете и ръцете Му, трябва да е атлет или дърводелец. Но нещо у Него излиза от рамките на общоприетото, привлича силно вниманието и изключва всякакво прогнозиране. Присъствието Му вдъхва възхищение и респект. Като че излъчва свръхестествена атмосфера. Юношеското Му лице, загоряло от вятъра, отразява спокойствие, благородство, сила и душевна красота, непознати дотогава. Засенчва дори Кръстителя.

Всички погледи се съсредоточават върху странния Непознат. Самият Йоан остава като вкаменен, виждайки Го да се приближава. Спира Го и извиква:

„Ето очаквания Месия, Спасителя на света! Него трябва да следвате, а не мен³³.“

Пророкът е объркан, защото Исус продължава да се приближава към него: „Аз трябва да се кръстя от Теб и Ти ли идваш при мен? Аз потапям само във вода, а Ти, Ти ни въвеждаш в атмосферата на Светия Дух³⁴.“

Но Исус е вече по средата на реката.

„Да, Йоан, дори да не го разбираш, Аз също искам да Се кръстя³⁵! Днес и за Мен започва нов, особено важен етап от живота.“

С трепереща ръка Йоан Го потапя в реката³⁶. Вече на повърхността, Исус се съсредоточава за момент. Облаците се разтварят, водата около Него заблестява, осветена от лъч, идващ от небето. Гръм разтърсва тишината и се чува глас, Който заявява: „Ето Моя възлю-

бен Син – Този, Който създава цялата Ми радост³⁷.“

Докато Исус минава близо до тях, излизайки от водата, някои чувстват, че чрез този жест на кръщение, Той ги кани да следват примера Му. Чувстват, че Той е влязъл в Йордан поради солидарност с тях и че се е молил за тях.

Когато по-късно и те на свой ред ще преживеят опитността, символизирана от кръщението, ще имат впечатлението, че още виждат небето да се разтваря и ще чуват дълбоко у себе си Божия глас: „Ти си Моят възлюбен Син: в Когото е Моето благоволение“.

Между другото Исус вече е изчезнал далеч. Но те знаят, че Той е Учителят, Когото са търсили, и че нищо не би запълнило празнотата на Неговото отсъствие, докато не Го открият отново³⁸.

1. Описанията на пейзажите не са чисто литературно творчество. Те се основават върху бележки, взети по време на посещенията ми на споменатите места. Като впечатление те са субективни, защото всеки вижда света от собствена гледна точка; но като свидетелство възпроизвеждат възможно най-достоверно царуващата там атмосфера.

2. Според юдейски източници понижението на надморската височина на Мъртво море е резултат от разрушаването на Содом и неговия регион (Битие 10:19; 13:10,11; 18,19). Някои определят местонахождението на древния прокълнат град около връх Седом, височинка от калиева основа на северозапад от това, което Талмудът нарича „морето на Содом“ (Shabbat 108b), а други – върху планината от сол, наречена Содом, на юг. Но точното местонахождение е неизвестно. (Encyclopedia Judaica, том 15, кол. 70-72). За наказанието на Содом вж. Sanhedrin 109. Това самотно място е привличало вниманието от древни времена поради минералите си и особено поради изненадващото изобилие на дзифт или асфалт (Позаниас, Periegesis 5:7, 4, 5; Аристотел, Метеорология 2:3, 39; Страбон, География 5:2, 42; Галиен. De simplicium medicamentorum facultatibus 4:20).

3. Йерихон (един най-старите градове на Израил) е разположен на 7 километра западно от Йордан, по пътя, който води до Йерусалим, на брега на най-плодородния оазис в страната.

4. Евангелията безразборно наричат това място Бетабара, Витания